

Nr 68

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

Statens allmänna fastighetsfond

1:o) **Nybyggnad för riksarkivet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 1 beträffande kapitalbudgeten (bilaga 29, punkt 1, s. 1—4 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1958), vilket avser medelsanvisning för byggnadsföretagets påbörjande, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnad för riksarkivet* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

2:o) **Nybyggnad för musikaliska akademien med musikhögskolan.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 4 och 5) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 80 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sandler m. fl.* (I: 228) och den andra inom andra kammaren av herrar *Nihlfors* och *Arvidson* (II: 278), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att anvisa ett investeringsanslag till nybyggnad för Musikaliska akademien med musikhögskolan med 500 000 kronor för utförande av rivnings-, sprängnings- och schaktningsarbeten och därmed sammanhängande planeringsarbeten i nybyggnad för Musikaliska akademien med musikhögskolan.

Beträffande motiveringen för detta yttrande får utskottet — i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande — hänvisa till motionen I: 228.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat följande.

Ifrågavarande byggnadsföretag utföres i etapper. Till första etappen, som omfattat byggnad för musikhögskolans undervisningslokaler och som nu i huvudsak färdigställt, har för budgetåren 1953/56 anvisats investeringsanslag om sammanlagt 3 600 000 kronor. Kostnaderna för hela byggnadsföretaget enligt prisläget den 1 juli 1952 har beräknats till 8 500 000 kronor.

I skrivelse den 27 augusti 1957 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande för nästa budgetår av ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor. Av detta belopp avses 40 000 kronor för komplettering av första etappen med två högisolerade rum, avsedda för övningar med blåsinstrument, samt likaledes 40 000 kronor för förstärkning av ljudisoleringen i huvudbyggnaden. Resterande belopp, 1 920 000 kronor, avses skola användas för påbörjande av andra etappen, omfattande en orgelsal samt en förbindelselänga mellan orgelsalen och biblioteks- och museiflygeln för administrationslokaler m. m. Kostnaden för denna senare etapp har vid nuvarande prisläge beräknats till 3 700 000 kronor.

Departementschefen har för nästa budgetår förordat anvisande av 80 000 kronor för komplettering av första etappen av ifrågavarande byggnadsföretag med två högisolerade övningsrum samt för förstärkning av ljudisoleringen i huvudbyggnaden. Någon medelsanvisning till påbörjande av andra etappen av nybyggnaden har departementschefen ej funnit det möjligt att föreslå.

I *motionerna I: 228 och II: 278* har anförts bland annat följande.

Musikaliska akademiens och musikhögskolans sedan länge planerade nybyggnad har nu fortskridit så långt, att en första etapp, omfattande huvuddelen av för musikhögskolan avsedda undervisningslokaler samt övnings- och spelningsrum för högskolans elever jämte vaktmästarbostäder, färdigställt och varit i bruk fr. o. m. den 1 januari 1957. Då denna 1:a etapp inte innehåller någon sal av den storleksordning, som erfordras för den vid musikhögskolan bedrivna undervisningen i orgelspelning och inte heller några utrymmen för akademiens bibliotek, som även är skolbibliotek för musikhögskolan, har orgelundervisningen och biblioteket måst behållas kvar i akademiens gamla lokaler vid Nybrokajen. Då det på grund av vid akademien och musikhögskolan rådande personalförhållanden m. m. visade sig vara oundgängligen nödvändigt att till de nya lokalerna vid Valhallavägen förlägga inte endast musikhögskolans utan också akademiens expeditioner, ha dessa måst inrymmas i tre lektionsrum av större typer och fyra överspelningsrum i nybyggnaden.

I anslagsäskandena för budgetåret 1955/56 hemställde byggnadsstyrelsen f. f. g. om medel för utförande av den för Musikaliska akademien och musikhögskolan avsedda nybyggnadens 2:a etapp och har sedan årligen äskat medel för samma ändamål. Etappen i fråga skulle enligt de ursprungliga planerna omfatta endast huvudentré och en för orgelundervisningen vid musikhögskolan avsedd stor orgelsal. För att i någon mån minska de med ett byggande i etapper förknippade olägenheterna har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1955 föreslagit en utökning av den 2:a byggnadsetappen till att omfatta förutom huvudentré och orgelsal även administrationsbyggnad.

Medel till utförande av den 2:a etappen i nybyggnad för Musikaliska akademien och musikhögskolan ha inte anvisats. Motioner i ärendet ha i båda kamrarna väckts till 1955, 1956 och 1957 års riksdagar.

Olägenheterna med att biblioteket och en viktig del av undervisningen vid musikhögskolan, orgelundervisningen, måste behållas kvar i lokaler på ett betydande avstånd från högskolans nybyggnad ända till dess att 2:a etappen färdigställts, ha med skärpa påtalats i de tidigare motionerna, senast i de likalydande motionerna till 1957 års riksdag I: 185 och II: 86. Huvuddelen av lärarna ha inte den smidiga tillgång till undervisningslitteratur, som är nödvändig inte minst vid undervisning i musikaliska ämnen, materiel måste för dryga extra kostnader fraktas mellan akademiens gamla och nya byggnader, till nybyggnaden provisoriskt överflyttad materiel, t. ex. det dyrbara gramfonarkivet, löper allvarlig risk att skadas, då sakkunnig personal inte står till förfogande för dess skötsel o. s. v.

De antydda olägenheterna bli snabbt större, ju längre det dröjer, innan hela byggnadsprojektet blir realiserat, d. v. s. inte endast innan den 2:a utan också innan den bl. a. biblioteket omfattande 3:e etappen färdigställts. Detta gäller alldeles särskilt i följande avseenden.

De elever, som vid musikhögskolan deltaga i den för hela vårt lands musik- och kulturliv så utomordentligt betydelsefulla undervisningen i orgelspelning, äro i förhållande till andra elevgrupper vid musikhögskolan orättvist missgynnade, inte endast därför att de ha sin utbildning förlagd till två förhållandevis långt från varandra belägna byggnader utan också därför att de i fråga om undervisningsmateriel äro så ojämförligt mycket sämre lottade än de med dem närmast jämförbara eleverna, nämligen eleverna i pianospelning. För undervisningen i detta ämne stå i de nya lokalerna en rad förstklassiga instrument till förfogande. Läraren i orgelspelning däremot har tillgång endast till en gammal, uttjänt orgel, som i fråga om storlek, stämantal och tekniska resurser inte fyller de krav, som nu måste ställas på musikhögskolans enda för orgelundervisningen avsedda instrument.

Om inte åtminstone den 2:a etappen i Musikaliska akademiens och musikhögskolans nybyggnad inom loppet av de närmaste åren färdigställs, kommer akademiens styrelse att bli nödsakad att på grund av lokalbrist stoppa den med hänsyn till utvecklingen inom vårt lands musikliv nödvändiga och sedan ett par år tillbaka fortgående starkt ökade intagningen av elever i främst musikalärarklasser. Redan fr. o. m. nästa läsår, då en ökad intagning av militärmusiker i samband med genomförandet av den nya militärmusikorganisationen på nytt torde komma i fråga, bli svårigheterna i lokalhänseende betydande. En förutsättning för att de här antydda svårigheterna skola kunna bemästras är, att akademiens och högskolans expeditioner snart få möjlighet att inflytta i egna lokaler, så att de nu av dessa expeditioner upptagna lektionsrummen kunna stå till förfogande.

I detta sammanhang kan också påpekas, att undervisningen i musikhistoria redan nu har ett brottas med ett allvarligt lokalproblem. Den för denna undervisning avsedda speciella föreläsningssalen ingår i den 2:a byggnadsetappen. F. n. ges musikhistorieundervisningen i en för musiklärarutbildningen avsedd lektionssal, som inte är dimensionerad för det elevantal, som kommer i fråga vid de musikhistoriska föreläsningarna. Lokalsvårigheterna i samband med dessa äro redan nu nästan omöjliga att bemästra.

Vid väckandet av denna motion äro vi medvetna om att det budgetläge som kommer till uttryck i statsverkspropositionen gör att varje vidgning av utgiftsramen blir föremål för skärpt prövning. Vi ha icke desto mindre

funnit oss föranlåtna att bringa under vederbörande utskotts prövning de i det föregående utvecklade olägenheterna av ett ännu en gång upprepat uppskov med fullföljandet av byggnadsplanen för Musikaliska akademien i och för det förslag till åtgärd eller uttalande i ärendet som utskottet efter sådan prövning finner sig böra framställa.

Utskottet. Med anledning av vid 1955, 1956 och 1957 års riksdagar väckta motioner har utskottet tidigare uttalat sig beträffande medelsanvisning till påbörjande av andra etappen av ifrågavarande nybyggnad (utlåtande 1955: 58, 1956: 103 och 1957: 55). I fjol fann sig sålunda utskottet böra särskilt understryka de svårigheter i olika avseenden, som uppenbarligen föreläge för akademien genom det inträdda avbrottet i byggnadsföretagets fullföljande. Utskottet förutsatte att Kungl. Maj:t snarast möjligt upptog ifrågavarande anslagsfråga till förnyat bedömande.

Utskottet anser sig icke kunna tillstyrka bifall till de vid innevarande års riksdag väckta motionerna I: 228 och II: 278, såvitt här är i fråga. Utskottet vill emellertid ånyo framhålla vikten av att den planerade fortsatta utbyggnaden snarast möjligt kommer till stånd.

Mot Kungl. Maj:ts förslag om en medelsanvisning för nästa budgetår av 80 000 kronor för bestridande av kostnaderna för vissa till den första byggnadsetappen hörande ändamål har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 228 och II: 278, såvitt här är i fråga, till *Nybyggnad för musikaliska akademien med musikhögskolan* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 80 000 kronor.

3:o) *Vissa byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala.* I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 5 och 6), vilket avser dels ändringsarbeten i geografiska institutionens gamla lokaler, dels ock ombyggnadsarbeten inom patologiska institutionen, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 420 000 kronor.

4:o) *Nybyggnad för de geografiska och mineralogisk-geologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala.* I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, s. 6 och 7), vilket avser medelsanvisning för byggnadsföretagets fortsättande, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnad för de geografiska och mineralogisk-geologiska institutionerna vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor.

5:o) **Nybyggnad för zoofysiologiska institutionen vid universitetet i Uppsala.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, s. 7), vilket avser medelsanvisning för byggnadsföretagets fortsättande, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Nybyggnad för zoofysiologiska institutionen vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

6:o) **Tillbyggnad av universitetsbiblioteket i Uppsala.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 7 och 8), vilket avser medelsanvisning för fortsatt utredning av bibliotekets lokalfråga, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Tillbyggnad av universitetsbiblioteket i Uppsala* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

7:o) **Nybyggnader för ekologisk fältstation på Öland.** I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Osvald* (I: 229) och den andra inom andra kammaren av herr *Börjesson m. fl.* (II: 279), har hemställts, att riksdagen måtte dels fatta principbeslut om att inrätta en fältstation på Öland för terrestrisk ekologisk forskning och dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att byggnadsstyrelsen får i uppdrag att verkställa erforderlig utredning rörande anläggningens utformning och kostnader, så att förslag till byggnadsfrågans lösning kan framläggas i samband med nästa års anslagsäskanden.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för motiveringen till nämnda yrkande får utskottet hänvisa till motionen I: 229.

Av för utskottet tillgängliga handlingar inhämtas bland annat följande.

I skrivelse den 27 april 1957 hemställde *större konsistoriet vid universitetet i Uppsala* att kanslern för rikets universitet måtte utverka proposition till 1958 års riksdag om anvisande för budgetåret 1958/59 av ett investeringsanslag av 500 000 kronor för upprättande av en fältstation för terrestrisk ekologisk forskning på Öland. Större konsistoriet åberopade en av matematisk-naturvetenskapliga fakulteten ingiven framställning, av vilken inhämtas i huvudsak följande.

En nutida biologisk fältstation för terrestrisk ekologi har till uppgift att möjliggöra studier av de i landmiljö levande organismernas, särskilt växternas, insekternas och markfaunans levnadsförhållanden, och man bör där ha tillgång till utrustning för en exakt analys av fysikaliska och kemiska faktorer. För att få så rikhaltigt studiematerial som möjligt bör denna station förläggas till ett ställe som ur klimatisk och jordartssynpunkt har de mest gynnsamma förutsättningarna för forskning och undervisning.

Fältstationer i Sverige har sedan lång tid funnits för marin och limnisk biologi, för utforskandet av naturen inom det lappländska fjällområdet samt för flyttfågelforskning. Det har länge varit ett önskemål, att det skulle finnas en station för forskning och undervisning i terrestrisk ekologi. Be-

hovet av forskning och undervisning inom detta område kan inte nog starkt framhållas. I den levande naturen dominerar insekterna över alla andra slag av organismer med hänsyn till betydelsen för människan och hennes hushållning. Vår kännedom om insekternas biokemi, fysiologi och ekologi är mycket ofullständig, särskilt om man jämför med den kännedom man har i dessa avseenden om många andra djurgrupper och växterna.

I samband med att olika nya metoder för kampen mot skadedjur och ogräs tas i bruk inom jordbruk och trädgårdsbruk, fordras ingående analyser av följderna härav för den ursprungliga faunan och floran. Erfarenheten visar att i naturlig miljö de olika arterna och formerna balanserar varandra, så att förökningen av varje enskild art på flera olika vägar hålles under kontroll. En forskningsstation av den här planerade typen blir till nytta icke blott för grundforskningen och den akademiska undervisningen utan även för den forskning som direkt stöder jordbruket och skogsbruket.

Det område i Norden, som i högre grad än kanske något annat synes fylla mycket höga anspråk beträffande klimat, jordmån och rikedom på vegetationstyper, är mellersta Öland, där helt olika vegetationstyper, jordmåner och berggrunder förekommer sida vid sida. Ett annat skäl att förlägga en ekologisk fältstation till Öland är, att detta landskap är i floristiskt och faunistiskt hänseende kanske det bäst kända av våra landskap.

Ett särskilt lämpligt läge för en biologisk fältstation synes vara terrängen i närheten av Ölands Skogsby i Torslunda kommun, där man inom ett begränsat område finner naturtyper av så skilda slag som yppig lund, löväng, alvarhedar, rikkärr och barrskog på sur mark. Torslunda uppvisar inom sitt område en rikedom på fanerogamarter, som knappast överträffas av den man finner inom något annat område av motsvarande storlek i Sverige. På grund av detta förhållande jämte den långa vegetationsperioden och det relativt stora antalet solskensdagar är insektsvärlden mycket formrik. Väderleksförhållandena måste också anses såsom mycket gynnsamma för fältbiologiska undersökningar.

Med stationen som bas skall man kunna bedriva iakttagelser i naturen med förfinad observationsteknik samt företa systematiska fältförsök. Möjlighet måste finnas att i nära samband med fältförsöken utföra analys av de kemiska och fysikaliska faktorer som reglerar organismernas verksamhet. Härfor kräves en god laboratorieutrustning. Särskilt viktig är apparatur för strålningsmätningar av olika typer, apparatur för molekylspektroskopi av olika slag (även mikrospektroskopi) samt utrustning för jordanalys. Stationen bör vidare förfoga över apparatur för fortlöpande registrering av meteorologiska faktorer.

En fältstation av ovan skisserat slag bör bli av stor betydelse för den akademiska undervisningen i naturvetenskapliga ämnen, då kurser i t. ex. entomologi, ethologi (beteendelära) och ekologi med fördel kan förläggas hit, liksom specialarbeten för högre akademiska examina.

Den föreslagna fältstationen bör vara anknuten till Uppsala universitet på samma sätt som universitetets fältstationer för marin biologi (Klubbans biologiska station) och limnologiska laboratoriet vid Erken. Stationen kräver ett visst minimum i fråga om lokaler. Viktigt är att stationen planeras så, att den vid behov lätt kan utvidgas. Stationen skall vara tillräcklig för forskare från landets alla universitet.

Lämpligheten av att på Öland inom det sydsvenska lövskogsområdet upprätta en fältstation för terrestrisk ekologisk forskning framstår så mycket angelägnare, eftersom en station redan finnes i Sveriges nordligaste högfjällsområde. Förslag föreligger för närvarande om upprättande av forskningscentra inom de subtropiska (Spanien) och tropiska (Elfenbenskusten)

områdena, tillgängliga för vetenskapsmän från Sverige och de övriga nordiska länderna. Stationen i Abisko och de båda projekterade utomlands belägna stationerna skulle tillsammans med Ölandsstationen bilda en kedja av biologiska fältstationer möjliggörande forskning inom olika klimatområden från det arktiska till det ekvatoriella.

Den planerade fältstationen bör omfatta en laboratoriebyggnad samt ett mindre friliggande hus avsett som familjebostad för stationens föreståndare. Då verksamheten bör kunna pågå även vintertid, bör båda byggnaderna vara vinterbonade.

Stationen bör även vara försedd med ett rullande fältlaboratorium i form av en på lämpligt sätt inredd stationsvagn med tillhörande garage.

För den vetenskapliga forskning och undervisning, som skall bedrivas vid stationen, behöves lösa inventarier och vetenskaplig instrumentutrustning samt ett mindre bibliotek, innehållande litteratur för artbestämning av växter och djur samt referens- och handböcker i entomologi, botanik, fysiologi och kemi.

Spektrofotometrisk apparatur täckande hela våglängdsområdet från ultraviolet till mikrovågor är nödvändig både för färgstudier och för den kemiska strukturanalysen. Denna dyrbara och delvis ganska ömtåliga apparatur kommer att på fältstationen behövas huvudsakligen under sommarhalvåret, och den ovan nämnda som rullande fältlaboratorium inredda bilen bör därför förses med anordningar, så att den vid behov kan användas även för transport av sådan apparatur från Uppsala till fältstationen och vice versa. Värdet av att snabbt och utan omständlig nedpackning kunna transportera även annan materiel och utrustning samt litteratur mellan institutionerna i Uppsala och fältstationen bör inte underskattas. Härigenom behöves till stationen endast anskaffas sådan utrustning, som där behöves året om. Det vore emellertid önskvärt, att i samband med stationens inrättande möjlighet funnes att anskaffa en registrerande spektrofotometer för det ultravioletta och synliga området, då något lämpligt sådant instrument f. n. ej finnes i Uppsala.

Kostnaderna för upprättande av fältstationen kunna beräknas bli följande:

| | |
|---|------------------------|
| Laboratoriebyggnad | 265 000:— |
| Föreståndarbostad | 60 000:— |
| Garage | 10 000:— |
| Rullande fältlaboratorium | 20 000:— |
| Möbler och annan lös inredning | 30 000:— |
| Vetenskaplig instrumentutrustning och laboratoriemateriel ... | 30 000:— |
| Registrerande spektrofotometer, Cary modell 14, med anordningar för mätning av reflekterat ljus | 85 000:— |
| | <hr/> |
| | Summa kronor 500 000:— |

Stationen bör omfatta ungefär ett hektar. Förslag på lämpliga tomter har lämnats av intresserade personer i Torslunda. Med ett som skäligt ansett markpris på kr. 1: 25 per m² blir tomtkostnaden omkring 12 500 kronor. Under förutsättning att medel till bestridande av övriga kostnader för stationens inrättande kan erhållas från annat håll, kan man räkna med att tomtfrågan kommer att lösas genom Uppsala universitets försorg.

Kostnaderna för stationens drift och underhåll tänkes bli täckta genom medel erhållna i form av statligt materielanslag och enskilda forskningsanslag.

I ärendet inhämtade kanslern yttranden från *statens naturvetenskapliga forskningsråd* och *byggnadsstyrelsen*, av vilka yttranden torde få återgivas följande.

Statens naturvetenskapliga forskningsråd: I Sverige finnas flera biologiska stationer för akvatisk forskning, såsom Kristinebergs zoologiska station och Klubbans biologiska station för marinbiologisk forskning samt Lunds universitets limnologiska station vid Aneboda och Uppsala universitets limnologiska laboratorium på Norr Malma vid sjön Erken, likaledes för sötvattensforskning. För terrestrisk biologi finnes endast Abisko naturvetenskapliga station, som tillhör Vetenskapsakademien. Behovet av fältstationer för biologisk, främst ekologisk, forskning i södra och mellersta Sverige är synnerligen stort. Det av Uppsala universitet framlagda förslaget om en fältstation för terrestrisk ekologisk forskning är ett riksintresse, i det en sådan station skulle stå öppen för forskare från hela landet. Med hänsyn till det stora värdet av en sådan fältstation för forskningsuppgifter av många skilda slag och för forskare från olika delar av landet får forskningsrådet livligt tillstyrka den gjorda framställningen.

Byggnadsstyrelsen: Det material rörande den planerade forskningsstationen som bifogats ärendet är alltför knapphändigt för att tillfredsställande beräkning av anläggningskostnaden skall kunna ske. Enligt en preliminär uppskattning av kostnaderna, grundad på den föreliggande skissen, är dessa av storleksordningen 350 000 kronor. För att en mer definitiv kostnadsberäkning skall kunna göras erfordras förutom kompletterande uppgifter rörande förhållandena på den avsedda byggnadsplatsen ett ytterligare studium av anläggningens utformning.

Därest uppdrag erhålles är byggnadsstyrelsen beredd att utföra erforderlig utredning så att ett förslag till byggnadsfrågans lösning kan framläggas i samband med nästa års anslagsaskanden. Enligt styrelsens mening bör den utredning som hittills förebragts i ärendet dock vara till fyllest för att frågan om anläggandet av forskningsstationen skall kunna föreläggas nästa års riksdag för ett principbeslut.

I underdånig skrivelse den 26 november 1957 hemställde *kanslern för rikets universitet* — med överlämnande av samtliga de till ärendet hörande handlingarna och under hänvisning till vad byggnadsstyrelsen anfört — att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt byggnadsstyrelsen att verkställa den utredning i ärendet, som byggnadsstyrelsen funne påkallad för upprättandet av definitiva kostnadsberäkningar och framläggandet av förslag till byggnadsfrågans lösning.

I *motionerna I: 229* och *II: 279* understrykes, att fältstationen skulle vara av utomordentligt stort värde inte bara ur rent vetenskaplig synpunkt utan även ur praktisk vetenskaplig synpunkt. Preliminära överläggningar har enligt motionärerna förts om samarbete mellan fältstationen och forskare vid lantbrukshögskolans institution för växtodlingslära. Motionärerna upplyser slutligen, att universitetet i Uppsala förklarar sig villigt inköpa den för stationen erforderliga fastigheten.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har byggnadsstyrelsen funnit det framlagda materialet rörande den planerade forsknings-

stationen på Öland alltför knapphändigt för att tillfredsställande beräkning av anläggningskostnaderna skall kunna ske. För upprättande av en mera definitiv kostnadsberäkning erfordras enligt styrelsen förutom kompletterande uppgifter angående förhållandena på den avsedda byggnadsplatsen ett ytterligare studium av anläggningens utformning. Kanslern för rikets universitet har för sin del icke tagit annan ställning i ärendet än att han hemställt, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt byggnadsstyrelsen att verkställa erforderlig utredning för upprättande av definitiva kostnadsberäkningar och framläggande av förslag till byggnadsfrågans lösning. Ärendet är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

I det ovissa läge, vari förevarande fråga för närvarande befinner sig, innebärande bland annat att kostnaderna för forskningsstationen icke kunna överblickas, är utskottet icke berett att tillstyrka, att riksdagen såsom i motionerna I: 229 och II: 279 påyrkats skulle fatta principbeslut i ärendet. Då vidare frågan om den ytterligare utredning, som synes erforderlig, redan bragts under Kungl. Maj:ts prövning, saknas enligt utskottets mening anledning för riksdagen att i enlighet med motionärernas förslag i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning i ämnet.

Utskottet avstyrker alltså bifall till motionerna I: 229 och II: 279 samt hemställer,

att motionerna I: 229 och II: 279 icke må av riksdagen bifallas.

8:o) **Vissa byggnadsarbeten vid universitetet i Lund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7, s. 8 och 9), vilket avser ombyggnadsarbeten i gamla kemiska institutionen, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid universitetet i Lund* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 365 000 kronor.

9:o) **Nybyggnad för humanistiska fakulteten vid universitetet i Lund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 8, s. 9), vilket avser medelsanvisning för byggnadsföretagets fortsättande, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnad för humanistiska fakulteten vid universitetet i Lund* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

10:o) **Nybyggnad för patologiska institutionen m. m. vid universitetet i Lund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, s. 9 och 10), vilket avser medelsanvisning för byggnadsföretagets fortsättande m. m., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnad för patologiska institutionen m. m. vid universitetet i Lund* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor.

11:o) **Nybyggnad för medicinska fakulteten vid universitetet i Göteborg.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10, s. 10—13), vilket avser medelsanvisning för byggnadsföretagets fortsättande, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnad för medicinska fakulteten vid universitetet i Göteborg* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 6 500 000 kronor.

12:o) **Vissa byggnadsarbeten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11, s. 13—15), vilket avser medelsanvisning för dels slutförande av utbyggnad av karolinska institutets fysiologiska institution, dels ock uppförande av laboratoriebyggnad för vissa strålningsbiologiska undersökningar, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 905 000 kronor.

13:o) **Vissa byggnadsarbeten inom kvarteret Vega i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12, s. 15 och 16), vilket avser medelsanvisning för fortsatta ombyggnadsarbeten inom kvarteret Vega, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten inom kvarteret Vega i Stockholm* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

14:o) **Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13, s. 16—25), vilket avser medelsanvisning för byggnadsföretagets fortsättande, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 4 650 000 kronor.

15:o) **Vissa byggnadsarbeten inom kvarteret Riddaren i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 14, s. 25), vilket avser ändrings- och ombyggnadsarbeten inom småskoleseminariets i Stockholm byggnad, vilken från och med läsåret 1958/59 kommer att tagas i anspråk för arkitekturstuderande vid tekniska högskolan i Stockholm, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten inom kvarteret Riddaren i Stockholm* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 130 000 kronor.

16:o) **Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 15, s. 25—30), vilket avser medelsanvisning för slutförande av nybyggnad för högskolans bibliotek m. m., hemställer utskottet, att riksdagen må till *Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 2 530 000 kronor.

17:o) **Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 16, s. 30 och 31), vilket avser medelsanvisning för anordnande av toaletter m. m. vid vissa seminarier, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 80 000 kronor.

18:o) **Vissa byggnadsarbeten vid läroanstalterna för blinda.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 17, s. 31 och 32), vilket avser ändringsarbeten inom huvudbyggnaden vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas samt ombyggnad av den s. k. depåbyggnaden vid institutet, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid läroanstalterna för blinda* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 180 000 kronor.

19:o) **Om- och utbyggnad av vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 18, s. 32—36), vilket avser medelsanvisning för vidtagande av fortsatta, förberedande åtgärder för ifrågakvarande byggnadsföretag, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Om- och utbyggnad av vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

20:o) **Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för döva.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 19, s. 36—38), vilket avser skolorna för döva i Vänersborg, specialskolan för tal- och hörselskadade i Örebro samt fortsättnings-skolan för döva flickor i Växjö, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för döva* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 1 650 000 kronor.

21:o) **Nybyggnad för konstfackskolan.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 20, s. 38 och 39), vilket avser medelsanvisning för ifrågavarande byggnadsföretags slutförande, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnad för konstfackskolan* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Statens utlåningsfonder

22:o) **Statens lånefond för universitetsstudier.** Kungl. Maj:t har (punkt 21 s. 39—42) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 1 000 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herrar *Nihlfors* och *Svenungsson* väckt motion (II: 395), vari hemställts, att riksdagen måtte till Statens lånefond för universitetsstudier för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 8 680 000 kronor.

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

För budgetåret 1957/58 är ifrågavarande anslag uppfört med 6 000 000 kronor. För utlåning innevarande läsår har disponerats dels nyssnämnda belopp, dels ock 950 000 kronor av i fonden tillgängliga medel eller sålunda sammanlagt 6 950 000 kronor.

Garantilånenämnden har för nästa budgetår hemställt om ett investeringsanslag av 11 000 000 kronor. Nämnden har därvid räknat med att fortsatt lån skall utgå till 2 400 låntagare, d. v. s. samma antal, som beräknats för innevarande budgetår. Beträffande nya lån har nämnden förutsatt, att det under budgetåret 1956/57 gällande procenttalet låntagare beräknat på totala antalet aktiva studerande skall återställas under budgetåret 1958/59, och med utgångspunkt häri beräknat behovet av nya lån till 2 000. I sina anslagsberäkningar har nämnden slutligen räknat med dels en höjning från och med budgetåret 1958/59 av det årliga maximibeloppet för lån ur ifrågavarande fond med 500 kronor till 3 000 kronor eller, när särskilda omständigheter föreligga, till 3 500 kronor, dels ock att från behållningen å fonden skall under budgetåret 1958/59 kunna tagas i anspråk 660 000 kronor.

Departementschefen, som icke ansett sig kunna biträda förslaget om höjning av det årliga maximibeloppet, förordar en höjning till högst 3 500 kronor av det belopp, som må utgå när särskilda omständigheter föreligger. Departementschefen har anfört bland annat följande.

Vidare finner jag det angeläget att långivningen under nästa budgetår kommer att avse ett större antal nya lån än innevarande budgetår. Efter

en undersökning, som jag låtit verkställa, har jag ansett mig böra utgå från att av fondmedel kommer att kunna disponeras minst 1 000 000 kronor för utdelning av lån under nästa budgetår. Vad beträffar investeringsanslagets storlek för nästa budgetår har jag funnit mig böra föreslå, att anslaget uppföres med 7 000 000 kronor, vilket innebär en höjning med 1 000 000 kronor. Vid bifall till detta mitt förslag torde för utdelning av lån under nästa budgetår sålunda komma att finnas disponibelt ett sammanlagt belopp av minst 8 000 000 kronor. Med utgångspunkt i oförändrat genomsnittligt lånebelopp — 2 200 kronor — beräknar jag i anslutning till garantilånenämndens kalkyler att nämnda, för nästa budgetår disponibla belopp skall medge utdelning av 2 400 fortsatta och ca 1 240 nya lån.

Utskottet. Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag innebär en höjning av förevarande anslag med 1 000 000 kronor. Utskottet ansluter sig till vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit och är alltså icke berett att tillstyrka bifall till det i motionen II: 395 framställda yrkandet. I anledning av motionsyrkandet vill emellertid utskottet — med erinran om innevarande riksdags beslut om höjning för nästa budgetår av reservationsanslaget till naturastipendier med 2 535 000 kronor — framhålla angelägenheten av att medelsanvisningen till nu ifrågavarande ändamål successivt förstärkes i sådan utsträckning, att lånen följa studentantalets tillväxt. Den eftersläpning härvidlag, som nu kan konstateras, kommer vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag att delvis tagas igen. Det är utskottets förhoppning, att Kungl. Majt vid höstens budgetarbete skall finna det möjligt föreslå en medelsanvisning för budgetåret 1959/60 av sådan storlek, att eftersläpningen helt kommer att bortfalla. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1957: 180 fann en skyndsamt utredning påkallad avseende bland annat en översyn av och en avvägning mellan olika studie-sociala åtgärder.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 395, till *Statens lånefond för universitetsstudier* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kronor.

23:o) **Allmänna studielånefonden.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 22, s. 42 och 43), vilket innebär anvisande av samma anslagsbelopp som för innevarande budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Allmänna studielånefonden* för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 10 500 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd

24:o) **Lån till Uppsala studentkår.** I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Osvald m. fl.* (I: 236) samt den andra inom andra kammaren av herr *Munktell m. fl.* (II: 286), har hemställts, att

1958 års riksdag måtte anvisa ett lån å 1 360 000 kronor till Uppsala studentkår för uppförande och inredande av en studentmatsal med cirka 260 platser och kafélokaler.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för motiveringen till nämnda yrkande får utskottet hänvisa till motionen II: 286.

Till stöd för yrkandet har i motionerna anförts bland annat följande.

Med stor besvikelse har konstaterats, att Kungl. Maj:t icke heller i årets statsverksproposition funnit sig kunna föreslå riksdagen att anvisa medel för uppförande av en studentmatsal i Uppsala.

Under de senaste åren har uppsalastudenternas matsalsfråga utvecklats till ett riksbekant studentsocialt problem. Sedan många år tillbaka är Uppsala den enda högskolestad i landet, där studenterna icke har tillgång till en av dem själva driven matsal eller restaurang. Vid upprepade tillfällen under de senaste decennierna och senast genom underdåniga skrivelser åren 1954, 1955, 1956 och 1957 har studentkåren gjort framställningar om statsmedel för uppförande och inredande av en dylik studentmatsal.

När Uppsala studentkårs önskemål om statsmedel för uppförande och inredande av en studentmatsal i Uppsala ännu en gång aktualiserats i riksdagen kan, beträffande såväl det ifrågavarande byggnadsprojektets planering som det studentsociala behovet av en dylik matsal, i huvudsak hänvisas till vad tidigare anförts i studentkårens underdåniga framställningar av den 8 november 1955, den 31 oktober 1956 och den 30 oktober 1957 samt i motionerna nr 334/1955, 399/1956 och 129/1957. Härutöver bör emellertid anföras, att studentkårens byggnadskommitté under våren 1957 låtit anlita särskild expertis med uppgift att undersöka, huruvida det över huvud taget vore möjligt att, genom uppförande av en studentmatsal av den typ studentkåren tänkt sig, kunna driva matservering med lägre priser än dem studenterna för närvarande får betala i Uppsala. Den företagna undersökningen har ytterligare styrkt studentkåren i dess uppfattning, att så otvivelaktigt är fallet. Studentkåren har vidare under det gångna året ytterligare låtit överarbeta de ritningar, som utförts av arkitekterna Erik och Tore Ahlsén. Därvid har vissa smärre justeringar beträffande lokaldispositionen gjorts, vilka dock icke är av sådan betydelse, att de påverkar de tidigare upprättade och redovisade kostnadsberäkningarna.

I sitt utlåtande över 1957 års motioner anförde statsutskottet bl. a. följande: »Med anledning av vid 1955 och 1956 års riksdagar väckta motioner har utskottet tidigare uttalat sig beträffande frågan om lån till Uppsala studentkår för uppförande och inredande av en studentmatsal (utlåtanden 1955: 57 och 1956: 116). I sistnämnda utlåtande underströk utskottet vikten av att vitala studentsociala behov — vartill förevarande fråga hörde — bleve tillgodosedda genom insatser från statens sida. Utskottet förutsatte att Kungl. Maj:t vid budgetberedningen hösten 1956 toge förevarande lånefråga under förnyad omprövning, så att förslag i ämnet kunde föreläggas 1957 års riksdag.

Kungl. Maj:t har icke för innevarande års riksdag framlagt förslag i ämnet.

Utskottet får erinra om att 1955 års universitetsutredning beräknat att det totala antalet universitets- och högskolestuderande kommer att stiga från nu icke fullt 23 000 till drygt 40 000 år 1965, varefter skulle följa en period av fortsatt expansion, som kunde bli mer eller mindre stark, i varje fall fram till 1970-talets första år.

Med beaktande av denna prognos samt under erinran om utskottets ti-

digare uttalanden rörande förevarande lånefråga förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t tar ifrågavarande ärende under allvarligt övervägande vid budgetplaneringen för 1958/59.

Av den ståndpunkt, utskottet sålunda intagit, följer att utskottet icke finner sig böra tillstyrka bifall till det i motionerna I: 120 och II: 129 framställda yrkandet. Utskottet förordar emellertid att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet ovan anfört.

Utskottet hemställer alltså,

- a) att motionerna I: 120 och II: 129 icke må av riksdagen bifallas.
- b) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.»

Mot ifrågavarande beslut reserverade sig tio av utskottets ledamöter beträffande vad under a) anförts och ansåg att utlåtandet bort erhålla följande kläm:

»Utskottet vill med beaktande av denna prognos understryka vikten av att vitala studentsociala behov bli under statens medverkan tillgodosedda. Av den ståndpunkt, utskottet sålunda intagit, följer, att utskottet finner sig böra tillstyrka bifall till det i motionerna I: 120 och II: 129 framställda yrkandet.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 120 och II: 129, till Lån till Uppsala universitets studentkår för 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 1 280 000 kronor.»

Riksdagen följde utskottets förslag men i andra kammaren med endast 1 rösts majoritet.

I 1957 års motioner hade den planerade matsalen kostnadsberäknats till minst 1 280 000 kronor. Under oktober 1957 har en förnyad kostnadsberäkning företagits. Härvid har hänsyn endast tagits till den officiella beräkningen av utvecklingen för byggnadskostnadsindex. Denna beräkning gav vid handen, att kostnaderna för uppförande och inredande av den planerade studentmatsalen numera måste uppskattas till minst 1 360 000 kronor. Det förtjänar understrykas, att denna kostnadsökning inte till någon del beror på, att det i tidigare framställningar från studentkåren angivna programmet utvidgats. Det bör även nu framhållas, att studentkårens avsikt fortfarande är, att de i direkt anslutning till studentmatsalen planerade kårlokaler helt skall finansieras utan anlitande av statsmedel. Studentkåren framhåller i 1957 års framställning härom bl. a. följande:

»Detta förhållande, vilket torde vara enastående bland landets studentkårer, ställer dock med rådande kreditrestriktioner studentkårens ekonomi inför stora påfrestningar under de närmaste åren. Studentkåren vill därför starkt understryka, dels att det icke är möjligt för studentkåren att åtaga sig kostnaderna för matsalsdelen, dels att behovet av kårlokaler icke är mindre än behovet av en studentmatsal, dels slutligen att varje års uppskov med matsalsfrågans lösning även innebär ett uppskov med lösning av kårlokalfrågan.»

Vad studentkåren ovan anfört beträffande kårlokalfrågan är av största vikt. För närvarande är Uppsala studentkår tvingad att driva sin fackliga verksamhet i mycket ålderdomliga och synnerligen trånga lokaler. Det vore orealistiskt att tro, att studentkårens verksamhet, utan att bli allvarligt inskränkt, skulle kunna fortfa i dessa lokaler någon längre tid. Med hänsyn tagen till de föreliggande prognoserna måste det tvärtom hållas för troligt, att det inom blott något år starkt ökade antalet studenter skall medföra en sådan belastning för studentkåren, att dess verksamhet skall stagnera. Med vetskap om den betydande tid det trots allt tar att färdigställa en byggnad av den planerade storleken framstår behovet än mer uppenbart.

Ifrågavarande låneärendens tidigare behandling ger tydligtvis vid handen att det enbart är det statsfinansiella läget, som gjort att det icke föranlett förslag i årets statsverksproposition. Av det ovan framförda framgår emellertid, att behovet av såväl studentmatsal som nya kårlokaler för Uppsala studentkår är synnerligen stort och att ytterligare försening av byggnadsprojektet kan medföra allvarliga konsekvenser för studentkårens hela verksamhet.

Utskottet. Inrättandet i Uppsala av en studentmatsal, som i större omfattning kan bereda de studerande måltidsinackordering till rimliga priser, har inom Uppsala studentkår länge framstått som av behovet starkt påkallat. Detta har kommit till uttryck i ett flertal utredningar och förslag; motioner i ämnet ha väckts vid 1955, 1956 och 1957 års riksdagar.

I sitt den 29 juni 1957 avgivna betänkande om den akademiska undervisningen och om forskarrekruteringen (SOU 1957: 24) har universitetsutredningen räknat med att det totala antalet universitets- och högskolestuderande, år 1956 beräknat till 24 000, mot slutet av 1960-talet kommer att vara betydligt högre än 40 000.

Med anledning av de vid innevarande års riksdag i ämnet väckta motionerna vill utskottet — med hänvisning till utskottets av riksdagen godkända utlåtanden 1955: 57, 1956: 116 och 1957: 92 — understryka, att det med hänsyn till bland annat universitetsutredningens nyssnämnda prognos för utskottet framstår som uppenbart, att Uppsala studentkårs matsalsfråga snarast bör och måste lösas. Det är vidare alltjämt utskottets uppfattning, att staten bör lämna verksamt ekonomiskt stöd till uppförande av denna matsal. Utskottet har likväl icke funnit sig kunna för ifrågavarande ändamål förorda en utökning av investeringsramen för nästa budgetår eller en omfördelning inom densamma. Utskottet anser sig således icke böra tillstyrka bifall till de föreliggande motionerna. Utskottet vill emellertid betona den primära angelägenhetsgrad, som enligt utskottets mening bör givas förevarande fråga, samt förväntar att Kungl. Maj:t skall finna det möjligt att vid höstens budgetarbete bereda utrymme för en kapitalinvestering för ommärkta ändamål.

Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till kännan vad utskottet anfört.

Under åberopande av det sålunda anförda hemställer utskottet,

a) att motionerna I: 236 och II: 286 icke må av riksdagen bifallas;

b) att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kännan vad utskottet anfört.

Stockholm den 28 mars 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Näsström, Gillström, Gustaf Andersson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Thun, Pålsson, Bergman, Holmqvist, Rikard Svensson, Mårtensson, Ivar Persson, Sunne, Jacobsson och Anders Johansson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Malmborg, Thapper, Persson i Växjö, fröken Elmén, herrar Rubbestad, Nilsson i Göingegården, fröken Olsson, herr Blidfors, fröken Karlsson, fru Wallin, fröken Vinge, herrar Helén och Johansson i Norrköping.

Reservation

vid *punkten 24* (Lån till Uppsala studentkår) av herr *Helén*.